Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 20.2.2025

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASKin lausunto valtioneuvoston VNS 7/2024 vp Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Kiitämme valiokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikkoaiheesta. SASKin ja sen paikallisten kumppanien, eli paikallisten ammattiliittojen työn vaikutus näkyy erityisesti ja vahvimmin tavoite numero kahdeksassa; ihmisarvoista työtä ja talouskasvua (SDG 8), mutta vaikutusta on useisiin, lähes kaikkiin kestävän kehityksen tavoitteisiin. Keskitymme tässä lausunnossa kuitenkin tiettyihin valikoituihin kansainvälisiin toimiin ja erityisesti SDSG 8 käsittelevään osuuteen selonteossa.

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK on työelämän ihmisoikeusjärjestö. Tavoitteemme on työelämän perusoikeuksien toteutuminen ja elämiseen riittävä palkka maailman työtätekeville. SASKin työ perustuu kansainvälisen työjärjestön ILOn määrittelemiin työelämän perusoikeuksiin sekä YK:n ihmisoikeusjulistukseen. Kumppaneitamme ovat kehittyvissä maissa toimivat ammattiliitot, keskusjärjestöt ja työelämän tutkimuslaitokset.

SDG 8 kansallinen toimeenpano on heikentynyt viime vuosina, ja tämä synnyttää huolen myös vaikutuksista Suomen panostukseen tämän tavoitteen eteen kansainvälisesti jatkossa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa linjaavien viimeisen vuoden aikana julkaistujen selontekojen sisällöt ja painotukset eivät valitettavasti hälvennä tätä huolta.

Kansalaisyhteiskunnan ääni ei kuulu

Valtioneuvoston eduskunnalle laatimasta selonteosta vastasi valtioneuvoston kanslia ja valtionhallinnon kestävän kehityksen koordinaatioverkosto. Lisäksi laadintaan osallistettiin eri ministeriöitä. Edellisestä selontekoprosessista poiketen, prosessiin ei osallistettu kansalaisjärjestöjä. Kansalaisyhteiskuntatoimijoille ei myöskään annettu mahdollisuutta kommentoida selontekoa luonnosvaiheessa. Erityisesti ottaen huomioon kuinka selonteossa tuodaan esiin kansalaisyhteiskunnan sekä osallistavan demokratian ja luotettavan julkisen viranomaistoiminnan merkitystä, muutosta prosessiin pidetään huolestuttavana esimerkkinä kansalaisyhteiskunnan kapenevasta tilasta myös Suomessa.

Miten Suomi kantaa globaalin vastuunsa

Selonteossa konkreettisia toimia, joilla Suomi puuttuu toimintansa negatiivisiin ulkoisiin vaikutuksiin ja vahvistaa politiikkajohdonmukaisuutta ei tuoda riittävästi esille. Erityisesti

tulisi määritellä konkreettisesti, miten "Suomi kantaa globaalin vastuunsa". Mitkä ovat lisäisiä toimia, joilla Suomi yhtäältä kiihdyttää ja kantaa globaalia vastuuta Agenda 2030 -tavoitteiden toimeenpanosta ja toisaalta seuraa ja hillitsee Suomen kehityksestä Suomessa ja Suomen ulkopuolella aiheutuvia kielteisiä ulkoisvaikutuksia?

Nämä ulkoisvaikutukset korostuvat Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön (Kake) selonteon kauppapoliittisen painotuksen myötä. Selonteossa keskitytään taloussuhteiden ja yksityisen sektorin toimijoiden toimintaedellytysten vahvistamiseen, ja ihmisoikeuksien toteutuminen yritysten arvoketjuissa jää hyvin vähälle huomiolle.

Suomen tulee tehdä näkyväksi, että kehityspolitiikan perimmäinen tavoite on edelleen köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen, eikä, kuten Kake - selonteossa todetaan, "tukea paremmin Suomen kaupallistaloudellisia intressejä kehittyvillä markkinoilla". OECD DACin tekemä vertaisarviointi (2024) totesi, ettei Orpon hallituksen kehityspoliitiikka ole linjassa keskeisten arvojen kanssa. Yhdymme arvion näkemykseen, että ilman konkreettisia aloitteita, Suomen myönteinen kumppanimaan maine on uhattuna. Suomen tulee toimeenpanna OECD DAC vertaisarvion (2024) suositus: Suomen tulisi varmistaa, että yksityinen sektori huomioi kehitysvaikutukset toimiessaan kehittyvissä maissa ja edistettävä EUssa sekä kansallisesti vahvaa yritysvastuulainsäädäntöä. Näin Suomi voi vähentää omien toimiensa kielteisiä ulkoisia vaikutuksia. Suomen on linjattava velvoitteesta kaikkien yritysten osalta kunnioittaa ihmisoikeuksia toimintaketjuissaan, erityisesti jos ne saavat valtion tukea toimiinsa globaalissa etelässä.

Selontekojen painotuksissa ristiriitaisuutta

Kiinnitämme huomion sävyeroihin hallituksen Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön (Kake), Ulko- ja turvallisuuspoliittisen (Utp) sekä Agenda 2030 -selontekojen välillä. Utp-selonteossa Agenda 2030 on Suomen toimintaa velvoittava ja linjaava ohjenuora. Kake-selonteossa vain mainitaan, että kehityspolitiikka perustuu kestävän kehityksen periaatteille, kehityspolitiikan tavoitteena ei sanota olevan kestävän kehityksen saavuttaminen, eikä sitä toimenpiteissä mainita lainkaan. Suomen edellisessä kehityspoliittisessa selonteossa kehityspolitiikan yhtenä painopisteenä oli ihmisarvoinen työ. Uudessa Kake -selonteossa painopiste on poistunut. Tämä herättää kysymyksen, onko Suomi sitoutunut inhimillisten työolojen ja riittävän toimeentulon takaamiseen yritysten arvoketjuissa kehittyvissä maissa. ILO ja ihmisarvoinen työ on kuitenkin vahvasti läsnä SDG 8 osalta Agenda 2030 -selonteossa, jolloin selontekoja toisiaan täydentävästi tulkittuina todentuu hallituksen sitoutuminen Agenda 2030:n globaalille toimeenpanolle.

Ammattiliittojen työtä kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseksi ei tunnisteta

Kiitämme selonteossakin esiintuotua luottamusta kansalaisjärjestöjen kontribuutioon erityisesti suhteessa Suomen kehitysyhteistyön tavoitteiden toteuttamiseen, köyhyyden poistamiseen ja kestävän kehityksen edistämiseen.

Siinä missä kansalaisjärjestöjen rooli tavoitteiden edistämiseksi on huomioitu Suomen kansainvälisissä toimissa lähes kaikkien muiden tavoitteiden kohdalla, **selonteko ei huomioi lainkaan suomalaisten kansalaisjärjestöjen tekemää työtä ihmisarvoisen työn ja ILOn perusoikeuksien toteutumiseksi eikä ammattiliittojen roolia aktiivisina toimijoina työelämän perusoikeuksien parantamiseksi.** Selonteossa korostuu esim. naisten taloudellisesta osallistumisesta puhuttaessa yksityisen sektorin investoinnit vaikka monen kansalaisjärjestön, erityisesti SASKin, tekemällä tasa-arvotyöllä on suuri arvo naisten toimeentulon mahdollistumisessa tasa-arvoisina työllistymismahdollisuuksina ja esim gender based occupational health and safety -teemaa edistämällä työpaikkatasolla.

Kansalaisjärjestöt ja ammattiliitot ovat merkittävä kumppani ILOn sopimusten ratifioinnin edistämiseksi, lakien kansallisesta toimeenpanosta huolehtimiseksi sekä työpaikkatasolla lakien toteutumisen valvomiseksi globaalisti.

Kehitysviestintä ja globaalikasvatus uhattuna

Huolestuttavaa on, että valtion apu kehitysviestinnälle ja globaalikasvatukselle on osasta rahoitusinstrumentteja leikattu tai sen painoarvoa on merkittävästi vähennetty. **Globaali kansalaiskasvatus** on yhä tärkeämpi keino edistää globaalisti oikeudenmukaista ja kestävää kehitystä ajassa, jossa geopoliittiset muutokset, ilmastonmuutos, sodat ja erilaiset konfliktit aiheuttivat moninaisia kriisejä. Globaalikasvatuksen avulla yhä useampi suomalainen voi löytää keinon osallistua globaalisti kestävän kehityksen edistämiseen. Kestävän kehityksen tavoitteiden selkeä viesti on, että yksilöillä on keskeinen rooli niiden menestyksekkäässä toteutumisessa. Aktiivinen kansalaisuus on käytännön toimintaa demokratian toteuttamiseksi ja oppimista ja yhdessä tekemistä, joka parantaa toiminnan laatua ja vahvistaa osallistumista yhteisten asioihin hoitamiseen.

Kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksia toteuttaa globaalia kansalaiskasvatusta ei saa heikentää.

Suositukset

1. Suomen tulee tunnistaa kansalaisjärjestöjen ja ammattiliittojen tekemä työ ihmisarvoisen työn ja ILOn perusoikeuksien toteutumiseksi globaalisti ja kirjattava se selontekoon.

2. Suomen on edistettävä EUssa sekä kansallisesti vahvaa yritysvastuulainsäädäntöä ja linjattava velvoitteesta kaikkien yritysten osalta kunnioittaa ihmisoikeuksia toimintaketjuissaan, erityisesti jos ne saavat valtion tukea toimiinsa globaalissa etelässä.
3. Suomen tulee toimeenpanna OECD DAC vertaisarvion (2024) suositus: Suomen tulisi varmistaa, että yksityinen sektori huomioi kehitysvaikutukset toimiessaan kehittyvissä maissa.
4. Globaalikasvatuksen merkitys tunnustettava ja huomioitava kehityspolitiikan toimeenpanossa.

Toivomme, että valiokunta huomioi SASKin näkemykset lausunnossaan.

Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASKin puolesta lisätietoja antaa:

Toiminnanjohtaja Juska Kivioja juska.kivioja@sask.fi 050 581 4372
Kotimaan toiminnan päällikkö Ellinoora Vesala ellinoora.vesala@sask.fi 050 461 9307